

Pětifaktorová teorie osobnosti – Costa a McCrae

Costa a McCrae na základě analýzy Cattellova 16PF, zahrnuli mezi nejdůležitější individuální odlišnosti pouze tři dimenze:

- Extraverzi,
- Neuroticismus,
- Otevřenost vůči zkušenosti.

Pětifaktorový model Costy a McCrae se s známým modelem Big Five překrývá. Ale existují odlišnosti v obsahu dimenzí. Otevřenost vůči zkušenosti a Intelkt, které jsou v obou modelech odlišně pojaté.

Osobnostní charakteristiky modelu NEO jsou seskupeny do pěti dimenzí, které jsou na sobě navzájem nezávislé. jednotlivé škály se dělí do šesti subškál. Tyto subškály se vztahují k dané škále, ale zároveň reprezentují odlišné dílčí charakteristiky jednotlivých škál.

Neuroticismus

- Neschopnost kontrolovat touhy a nutkání
- Jádrem neuroticismu je tendence prožívat negativní citové stavy jako strach, smutek. Trapnost, hněv, vinu a odpor
- **Pozitivní pól:**
  - Stabilita,
  - Spokojenost sama se sebou,
  - Klidnost,
  - Psychická vyrovnanost,
  - odolnost vůči stresu.
- **Negativní pól:**
  - Nervozita,
  - Labilita,
  - Úzkostnost,
  - Rozrušitelnost.
- Osoby s **vysokým skórem** v dimenzi neuroticismu se projevují jako:
  - Psychicky nestabilní,
  - Psychická vyrovnanost je snadno narušitelná,
  - Lehké přivedení do rozpaků,
  - Častá nejistota, nervozita, úzkostnost,
  - Intenzivní prožívání strachu, obav a smutek.
- **Nízký skór:**
  - Klidnost,
  - Vyrovnanost,
  - Emocionální stabilita.
- 6 subškál:
  - Úzkostnost,
  - Hněvivost – hostilita,
  - Depresivnost,
  - Rozpačitost,
  - Impulsivnost,
  - Zranitelnost.

Extraverze

- Nejdůležitějším rysem je **sociální chování**.
- **Pozitivní pól:**
  - Společenský,
  - Temperamentní,
  - Povídavý,
  - Průbojný,
  - Aktivní.
- **Negativní pól:**
  - Samotářský,
  - Málomluvný,
  - Plachý,
  - Uzavřený.
- Lidé s vysokým skórem jsou:
  - Společenšší,
  - Hovorní,
  - Přátelští,
  - Sebejistí,
  - Jsou rádi součástí skupin a společenských událostí.
  - Aktivní,
  - Energetičtí,
  - Optimističtí.
  - Mají rádi společnost.
- Lidé s nízkým skórem jsou introverti, podle McCrae a Costy je lépe na introverzi pohlížet jako na nepřítomnost extraverze než na její protiklad.
- 6 subškál:
  - Vřelost,
  - Družnost,
  - Asertivita,
  - Aktivnost,
  - Vyhledávání vzrušení,
  - Pozitivní emoce.

Otevřenost vůči zkušenosti

- **Pozitivní pól:**
  - Vzdělanost,
  - Originalita,
  - Inteligence,
  - Vnímavost,
  - Zvídavost,
  - Představivost.
- **Negativní pól:**
  - Hloupost,
  - Omezenost,
  - Konvenčnost.
- Osoby, které skórují v této oblasti:
  - Se velice zajímají o nové zkušenosti, prožitky a dojmy.
  - Mají bohatou fantazii.
  - Jsou vnímaví k prožitkům emocí, jak pozitivních, tak negativních.
  - Se chovají nekonvenčně a preferují změnu a zajímají se o abstraktní témata a umění.
- Nízký skór:
  - Konvekční a konzervativní chování
  - Preference známých a osvědčených metod
- Subškály:
  - Fantazie
  - Estetické prožívání
  - Prožívání
  - Novátorské činnost
  - Ideje
  - Hodnoty

Přívětivost

- **Interpersonální chování**
- Altruismus = ochota pomáhat druhým
- Vypovídá o tendenci důvěřovat druhým lidem vyhledávání spolupráce.
- Vysoký skór se projevuje jako ponížené chování vůči druhým.
- Nízký skór se naopak projevuje jako soupeření s druhými lidmi, který může přecházet do antisociálního/paranoidního chování.
- **Pozitivní pól:**
  - Soucitný
  - Laskavý
  - Srdečný
- **Negativní pól:**
  - Nesnášenlivý
  - Agresivní
  - Necitelný
- **Subškály:**
  - Důvěra,
  - Upřímnost,
  - Altruismus,
  - Poddajnost,
  - Skromnost,
  - Jemnocit.

Svědomitost

- Vypovídá o kontrole podnětů
- Typ sebekontroly, který se vztahuje k aktivnímu plánování, organizování a realizování úkolů
- Vysoký skór:
  - Cílevědomost
  - Píle
  - Vytrvalost a ctížádost
- **Pozitivní pól:**
  - Spolehlivost
  - Cílevědomost
  - Pracovitost
  - Zodpovědnost
- **Negativní pól:**
  - Lenivost,
  - Nepořádnost,
  - Nesystematičnost,
  - Roztěkanost.
- **Nízký skór:**
  - Nedbalost
  - Naplňují své cíle s malým zaujetím
- **Subškály:**
  - Způsobilst,
  - Pořádkumilovnost,
  - Zodpovědnost,
  - Cílevědomost,
  - Disciplonovanost,
  - Rozvážnost.

Použité zdroje:

Nekužová, M. (2010). *Extraverze, neuroticismus a svědomitost jako prediktory výkonu v situaci personálního výběru* [Diplomová práce, Masarykova univerzita]. https://is.muni.cz/th/e0ez1/bc_prace_final.pdf